

Budapest, 1908. dec. 12.

22. szám.

NÉPNEVELŐK LAPJA

**A MAGYAR TANITÓK OTTHONÁNAK
TANÜGYI, TÁRSADALMI LAPJA**

NEGYVENHARMADIK ÉVFOLYAM

SZERKESZTI

HAVAS ISTVÁN

BUDAPEST, 1908

NEUWALD ILLÉS UTÓDAI KÖNYVNYOMDÁJA

Szerkesztőség: Budapest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.

TARTALOM.

Jablonkay Géza: A modern pedagógia útján. — *R.*: A tanítói pálya nem briliáns. — *Jablonkay Géza*: „A betű öl.” — *Albrecht István*: Egy tanulságos előadás. — *Schön József*: A protekció. — Tanügyi, társadalmi élet; A budapesti tanítótestület ünnepe. Új alapítvány tanítók részére. A tanítók és a hármas szavazat. Az ingyenes oktatás törvénye.

A *Magyar Tanítók Otthona* célja, hogy a székesfővárosban működő tanítók közt a kartársi érzületet fejlessze, erkölcsi, társadalmi és anyagi érdekeiket előmozdítsa; nemkülönben, hogy a fővárosi tanítók és tisztviselők között az érintkezést és természetes közös érdekeket ápolja. Célja, hogy mind a fővárosban, mind a vidéken működő tanítóságot s a közoktatás egyéb munkásait és barátait egy olyan intézményben egyesítse, mely szellemi és anyagi erejénél fogva képes legyen a magyar népoktatásügy fejlesztésének és felvirágoztatásának hathatós tényezőjévé válni.

A fővárosi tagok évi tagdíja: 20 korona, a vidékieké: 8 korona, mely tagsági díj fejében a *Népnevelők Lapja* is jár.

Elnökség: Elnök-igazgató: *Barca Albin*, székesfőv. igazgató-tanító; tanügyi elnök: *Nagy László*, tanítóképzői igazgató; gazdasági elnök: *Faller Jenő* székesfővárosi tanító.

Titkár: *Kalász Benedek*, székesfőv. tanító.

Jegyzők: *Ilosvai Lajos Károly*, *Kindlovits Pál* és *Rózsa Ign.* szfőv. tanítók

Könyvtáros: *Tóth Kurucz János*, szfőv. tanító. Könyvt. órák: minden pénteken 4—6.

A M. T. Otthona helyisége: *V., Ferenc József-rakpart 39. I. em.*

A *Népnevelők Lapja* a M. T. Otthonának a kiadásában és tulajdonában jelenik meg. Hivatalos közlönye ezenkívül a M. Tanítók Országos Bizottságának és a Budapesti Tanítótestületnek.

Előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, mely összeget a M. T. Otthona címére és helyiségeibe (V. Ferenc József-rakpart 39.) kell küldeni.

A székesfőv. községi iskolák igazgatói és vezetői a t. Tanács 7656/1903 VII. számú engedélye alapján az előlegből fizethetnek elő a *Népnevelők Lapjára*.

Dolgozótársaink, akik írói munkásságukkal támogatni fogják a *Népnevelők Lapját*: *Barca Albin*, *Barna Jakab*, *Bardócz Pál*, *Bajza Margit*, *Bély Mihály*, *Bursics Ernő*, *Csáky Elek*, *Csillay Kálmán*, *Dorogsághy Dénesné*, *Ember János*, *Erődi Ernő*, *Freund Vilma*, *Faller Jenő*, *Farkas Irén*, *Garam Jenőné*, *Gozdsu Mária*, *Gerley Széver*, *Gondos József*, *Hajnal Adolf*, *Havas Mihály*, *Hittig Lajos*, *Ilosvai Lajos Károly*, *Jablonkay Géza dr.*, *Jeny József*, *Kapy Rezső*, *Kemény Simon*, *Kéméndy Rezső*, *Kalász Benedek*, *Kindlovits Pál*, *Kiss Béla*, *Kiss Ildebert*, *Koncsek Lajos*, *Kubinyi József*, *Leviczky Aladár*, *Lissák Kálmán*, *Mócsy László*, *Móra István*, *Moussong Géza*, *Nagy Lajos*, *Nagy László*, *Nádas Kálmán*, *Perényi Lajos*, *Pintér Zsigmond*, *Révhegyi Iván*, *Ronts István*, *R. O.*, *Rózsa Ignác*, *Szabó Dezső*, *Sántha Lajos*, *Schön József*, *Senyei Ferenc*, *Simon Lajos*, *Soltész Kálmán*, *Sretvizer Lajos*, *Sturcz György*, *Szabó Kálmán*, *Szabó Viktor dr.*, *Száva János*, *Székely Károly*, *Sziklás Adolf*, *Velösy Lipót*, *Viola Lajos*, *Wehner Gyula József*, *Weszely Ödön dr.*

NÉPNEVELŐK LAPJA

TANÜGYI, TÁRSADALMI LAP.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK SZOMBATON.

Kiadótulajdonos: a MAGYAR TANÍTÓK OTTHONA
Budapest, V., Ferenc József-rakpart 39.
Előfizetési ár: egy évre 12 korona,
melyet a kiadótulajdonos címére kell küldeni.

A szerkesztő lakása:
Bpest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.
A lapot illető minden szellemi közleményt,
cserepéldányt ide kell küldeni.

Felelős szerkesztő: HAVAS ISTVÁN

A modern pedagógia útjain. *)

Ha a magyar pedagógiai irodalom igazán értékes műveit akarnók felsorolni, igen kicsiny volna a szám, amely az eredményt feltüntetné. E néhány örökbecsű könyv számát eggyel megnövelte a fent jelzett munka.

Weszely Ödön dr. könyve címéhez méltóan: valóban a modern pedagógia útjaira vezeti olvasóit. A legújabb pedagógiai elméletek, lélektani irányzatok, gyermektanulmányi- és pszikofizikai kutatásoknak gyakran ellentétes eredményei közt biztos tudással halad és a maga nyugodt világnézetével kalauzolja olvasóit az elének tárt tudományos anyag rengetegében.

Lehetetlen e nagy műről, ennek nagy értékéről egyszeri elolvasás alapján hű képet rajzolni. Szerző maga is bevallja, hogy kilenc évi munkásságának eredménye e vaskos, 27 ives kötet. Hogyan tekinthesse át ezt a kritikus pár nap alatt! Ebbe el kell mélyedni. Nem azért, mintha érthetetlen volna csak egyetlen kifejezése is, hanem azért, hogy az olvasó átengedhesse magát annak a gyönyörűségnek, amelyet ily elvont, tudós fejtegetéseknek olyan mesterien művészi formába öntése nyújt, amilyen az előttünk fekvő mű minden sora.

Az anyag e rengetegéből tehát csak néhány értekezésről számolunk be tüzetesebben, a többiről csak impreszióinkat mondhatjuk el. Mindjárt itt tartjuk helyénvalónak az iskolák vezetőinek figyelmét felhívni e korszakalkotó pedagógiai műre, hogy el ne mulasszák azt a testületi könyvtár részére megszerezni.

Első értekezése: „*A tudományos pedagógia feladatai.*“ Miért nem ismeri el a többi tudomány a pedagógiát magával egyenlő rangú tudománynak és miért nem adják reá a toga virilist? E kérdések megfejtéséből kiindulva a modern pedagógia kifejlődésének

*) Vezető helyünkön adjuk ezt a cikkelyt, hogy mi is jelezzük a benne ismertetett munkának kiválóságát s pedagógiai irodalmunkban való megjelenésének eseményszerűségét. Szerk.

oly markáns képét festi meg, amilyent magyar irodalmunkban nem olvastunk eddig. A didaktikai megfigyelésektől Comeniuson, Pestalozzin keresztül Herbartig, a tudományos pedagógia megalapítójáig jut. Az újabb fejlődés útjait Spencer és Bain jelzik. Majd a pszichológia hatása érzik a pedagógián. Vitatja a pedagógiának, mint önálló tudománynak jogosultságát, mert saját vizsgálati köre van, s mert a nevelés funkciói absztrakt formákban kifejezhetők. De a pedagógia minden önállósága mellett a többi tudománnyal, különösen a filozófiával szorosan összefügg. Minthogy még nem kész tudomány, s a toga virilis még nem illeti meg, a jövőre nézve fontos feladatai vannak. Elsősorban anyagot kell gyűjtenie, amelyből szabályokat alkosson s rendszerét megállapítsa. E feladat megvalósításában az exakt megfigyelés és tudományos eljárás szükségét hangsúlyozza. Ha feladatait a pedagógiának sikerült megoldania, ha a pedagógia a maga pozitív adatait tudományosan feldolgozta, lassanként el fog jutni a végső célhoz: a tudományos rendszerhez, melyet Kant is „felséges ideál“-nak nevez. S ekkor elérkezik az idő, midőn a többi tudomány, mely már eddig is oly magas polcra emelkedett, örömmel fogadja be majd a pedagógiát is előkelő társaságába.

Utána következik: „*A szociálpedagógia fogalma*“ című értekezése. Napjainkban talán semmiről sem esik annyi szó, mint a szociálpedagógiáról, s persze nagy a fogalomzavar. Jelentheti e szó a *társadalmi pedagógiát*, jelentheti azokat az intézményeket, melyeket a társadalom létesít a kultúra terjesztése érdekében; jelentheti a szociológiai alapon nyugvó pedagógiát, végül a szociálizmus nevelési programját. „Mindezen meghatározásokban visszaélés történik e szóval: *társadalmi* és *szociális*. Minthogy az emberek világnézete megváltozott, megváltozott a pedagógiáról való felfogása is. Ez az új felfogás elsősorban reakció, azzal a felfogással szemben, amely az egyént állítja előtérbe.“ Érdekes fejtegetések során vezet bennünket tulajdonképpen céljához, a szociálpedagógia elvének megállapításához.

Nem helyes a szociálpedagógiát szembeállítani az individuálpedagógiával, Pestalozzit Herbarttal, Herbartot Natorppal. Mindhárman mindkét szempontot figyelembe veszik. Az olyan pedagógiai elmélet, mely akár *csak* az egyén szempontjából, akár *csak* a társadalom szempontjából, vizsgálja a nevelés kérdéseit, egyoldalú.

Voltaképen nincs is másféle pedagógia, mint olyan, melyet némelyek szociálpedagógiának neveznek. „Csak szociálpedagógia van. A pedagógia, mint tudomány csak egyféle lehet: olyan, amely egyik szempontot sem teszi uralkodóvá, hanem felülemelkedve vizsgálat alá vesz minden tényezőt, tehát úgy az egyénben, valamint a társadalomban található tényezőket egyaránt.“ „Az igazán tudományos pedagógia felhasználja a tudomány eredményeit, a szociológia helyes tanításait és vizsgálja a társadalom és nevelés vonatkozásait. De ez nem lehet *csak* némely pedagógia feladata, hanem feladata minden pedagógiának.“

Közről érdekel bennünket „Az írásbeli dolgozatok pszichológiája.” Régi témával foglalkozik, de e sokszor megírt kérdésre új világosságot vet. A helyesírás és fogalmazás tanításának igazi értékét nem a feladványoknak tucatszámra való gyártásában keresi, — ez nagyon alárendelt tényező — hanem abban a szellemi munkában, melyet a tanuló akkor végez, mielőtt a dolgozat valamely mondatát leírja. Nem az írásbeli dolgozatok egyszerű adminisztrálása a fő, hanem az, hogy a tanulókat kényszerítsük arra a pszichikai munkára, amely szükséges ahhoz, hogy az általunk kiszemelt képzetek kapcsolódjanak, s azok felujtásával kellő diszpozíció álljon elő.

Meggyőző erővel hangsúlyozza, hogy maga a dolgozatjavítás is csak másodrendű dolog és semmi értéke sincs, ha nem jár ugyanolyan pszichikai munkával, mint a dolgozat megírása. S ha ezekután eszünkbe jut, hogy a kék vagy piros czeruza fogyasztás látható jeleitől szokás megítélni a tanító munkájának értékét, örömmel kell üdvözlönnünk, a tudomány bátor szavát, amely a gépies és pusztán az ellenőrző hatóságok izlése szerint való irkajavítást kellő értékére szállítja. A helyesírás és fogalmazás tanításának módszerét modern gyermektanulmányi elvekre fekteti. Érdekes kísérleteinek eredményeiből csak egyet említünk meg, amelyet ő maga is érdekes jelenségnek tart. Ez az, hogy a tanulók értelmes, összefüggő, könnyű szöveget, melynek tartalmát már ismerik, (pl. az olvasókönyvből) több hibával másolják le, mint az összefüggés nélküli szavakat, habár azok esetleg idegen szavak is. Az összefüggő szövegben egy tanuló 0.88% hibát követett el, az egyes szavak másolása alkalmával pedig csak 0.48-at.

Ennek az igazán érdekes jelenségnek magyarázatát abban leli, hogy az egyes szavak másolásakor a figyelem koncentrálódik, míg a szöveg-másolás alkalmával szétszóródik.

Ezek alapján a helyesírás megtanulása az emlékezetbe vésés dolga. Az asszociális útjainak kimélyítése a dolgunk, hogy a sok gyakorlat által a helyesírás reflexmozgások készségével történjék.

A fogalmazás tanításában már a környezet is fontos szerepet játszik. Bár a fogalmazásnál fontos az invenció, vagyis gondolatok gyűjtése valamely tárgyról, de ennél nagyobb jelentőségű az, hogy ha valamiről már gondolatai vannak, azt ki tudja fejezni. Erre kell megtanítani a növendéket. Ezért csak olyan dologról írjanak, amiről gondolataik vannak, hogy ne kelljen gondolatok keresésével vesződniük.

Fontos szerepet tulajdonít a nyelv, -szó- és szólam kincsnek, vagyis azoknak a formáknak, amelyekben a gondolatok általában megtestesülnek, a képzet komplexusok, a gyors asszociációk, a jó sablonok a gondolatok számára. A stilizálás képessége a kifejezések tudása. Kezdjük tehát a stilizálás tanítását kifejezések gyűjtésén, és már az elemi iskolában, itt anélkül, hogy az a gyermek részéről tudatos volna.

Kissé hosszabban foglalkoztam e fejezettel. De minket, e lap olvasóit ez értekezés gyakorlati jelentőségénél fogva különösen érdekel. Helyesírás és fogalmazástanításunkban az új tanterv óta nem tudunk helyes mederbe zökkenni. Sok a félreértés, még több a félremagyarázás. Némelyek még ma is a régi rendszer mellett kardoskodnak, és pálcát törnek a fölött, ami új.

A *kultúra lényegét* a haladás tudatosságában találja. A haladás tényezői tehát a tudatos belátás és a kivitelre megvalósításra való képesség. Természetes, hogy mint pszichológus és nyelvész az értelmi fejlődést a nyelvfejlődéssel hozza kapcsolatba. A pedagógia fontossága a kultúra fejlődésében is erősen kimagaslík, mert ez a kultúra szervezője.

A könyv egyik legértékesebb problémájára a *jellemképzés* kérdésére térve, konstatáljuk, hogy a jellemfejlődés tudatos irányítását lehetségesnek mondja még az esetben is, ha a fejlődés összes tényezőjét nem is ösmerjük. A jellemre ható nevelő eszközöket három csoportba osztja: az első a *kényszerítő eszközök*, a második a *szuggesztív eszközök* csoportja és a harmadik az *értelmi felvilágosítás*. Hogy a három közül melyiket alkalmazza a nevelő, azt a gyakorlati pedagógia mutatja meg.

Behatóan foglalkozik a *módszer* kérdésével. Kifejti a módszer fogalmának fejlődését a filozófiában és pedagógiában és behatóan ismerteti e kérdés legújabb irodalmát. Herbartot, Zillert, Reint, Natorpat, külön fejezetekben ismerteti, sok helyet szentel Meumann, Lay, Seyfert, Linde pszichofizikai vizsgálatainak. Hangsúlyozza, mennyire fontos a módszer a tanításban. Szükséges, hogy a tanár és tanítvány közt szellemi kontaktus jöjjön létre. Ez a szellemi kapcsolat viszi a tanulót a tudatos haladás útjára. Az *új reform iskolákat* bemutatta már a Népmívelés hasábjain, s már akkor gyönyörködtünk benne. Most csak az akkor fölébredt óhajunknak adunk kifejezést, vajha valósulnának meg azok nálunk is. Internátusainkat be lehetne rendezni amaz elvek értelmében.

A *koedukáció* és *nemi felvilágosítás* zürzavaros, disszonáns hangegyvelegében diskrétül csendül meg az ő szerényen elhangzó, és mégis irányt jelölő szava.

Az *egyéniségről* szóló értekezése még frissen él emlékeztünkben. A Népmívelés V. füzetében olvastuk ezt az érdekes gyermektanulmányi értekezést, melyben az egyéniség alaptípusait ismer-teti önálló kutatásai alapján

„A kulturális munka szervezése“ egyike a legszebb értekezéseknak a kötetben. Engem, mint jogászt, ez ragadott meg legjobban. A modern nemzetgazda és politikus érveivel bizonyítja a szellemi javak felsőségét az anyagiak fölött. A nemzetet a szellemi erő tartja fenn, ez teszi képessé a földek elfoglalására, okos megmunkálására, a gazdasági versenyre, az a szellemi erő, amely ipart, művészetet, tudományt terem. Az anyagi javak a magántulajdonban töltik be hivatásukat, a szellemi javak azonban akkor, ha minél inkább köztulajdonná, közkinccsé válnak. Minél több az élvezőjük, annál

nagyobb az értékök. E szellemi javak teszik ki a nemzeti kulturát. Kulturhistóriai visszapillantásában világos képet fest arról, miként terjedt el a kultúra a világiak közt, milyen volt a kultúra szervezése és az egyház szerepe e szervező munkában. E fejtegetései során egy nagy igazságot hangoztat, t. i. azt, hogy a kulturális munka szervezése nem a pedagógusok feladata, hanem a politikusoké. Akik tudják az állam céljait és akik irányítják az állam gépezetét, azoknak a feladata a kulturális munka szervezése. A pedagógus csak megvalósítja a feladatot, ő csak egy rész a nagy organizmusban, csak egy szakértő eszköze a cél megvalósításának.

Majd áttér a munkafelosztás megvalósítására, a tantervkészítésre. Fontosnak tartja a tehetségek figyelembe vételét az osztályrendszerben, s ha már megvalósítottuk a mannheimi-rendszert a gyenge tehetségűek elkülönítésére, valósítsuk meg *Petzold* tervét, a kiváló tehetségűek elkülönítésére. Ezt mi is ép oly fontosnak tartjuk, mint a másikat, mert sok fényes tehetség kallódik el a közepesek számára megállapított haladási rend következtében. A tehetségek különböző természetéhez való alkalmazkodás a középiskolákban a *furkáció* keresztülvitele, különösen Angol-, Francia-, Németországban, Amerikában. Ugyanezt a célt szolgálja a *kompensáció* elve, mely szerint az egyik tárgy elégtelen jegyét a többi tárgyból szerzett jó osztályzat paralizálja. A pszichológiai alap tehát mindegyre nagyobb figyelemben részesül az iskola szervezésében is. Szép értekezését szép hitvallással rekeszti be, amely egyuttal egész könyvének hitvallása is lehet:

„... Sodor, vissz bennünket az áradat... azt hisszük előre haladunk, holott talán nem is látjuk a haladás vonalát... talán csak színes álomkép az az ideál, amelyet nekünk a világról, az emberekről, a kulturáról és a kulturális haladásról előre fantáziánk fest, hogy önszeretetünknek és hiúságunknak hizelegjen.

Lehet, hogy így van. Lehet, hogy semmi hatalmunk az emberi haladás hatalmas hullámaival szemben, s egyetlen erecskét sem téríthetünk el megszabott útjától! De még ha így van is, akkor sem adhatjuk föl azt a hitet, hogy a haladás egy tökéletesebb állapot felé visz, hogy ennek a haladásnak törvényeit ellesve s ahhoz alkalmazkodva hamarabb érhesünk el újabb és újabb, szebb és tökéletesebb tájakat.

Hinnünk kell, hogy képesek vagyunk erre a tökéletesedésre; hinnünk kell, hogy az emberi öntudatnak is jut része az alakulás ezernyi tényezője közt.

Ép azért, mert hiszünk a kultúrában, s hiszünk annak áldást-hozó, átalakító és nemesítő erejében, nem szünhetünk meg újabb és újabb ideálokat alkotni, s nem szünhetünk meg ez ideálok megvalósítására törekedni!”

Mi hiszünk az ideálok megvalósításában, a hívő lélek áhítatával. Hiszünk, mert ismerjük a hitvallás írójának törhetetlen szorgalmát és tudását, lelkesedését a pedagógia iránt. Mint szakfelügyelő, munkásságunk irányítója is. S hogy e hivatását miként fogja fel,

arról fényes bizonyítékot ép e könyv szolgál. Sokan olvassák lelki gyönyörűséggel a modern pedagógiának ezt az útmutatóját, sokan fognak akadni, akik annak szellemében rendezik be kicsiny világukat: osztályukat, vagy iskolájukat. És néhány év elmúltával a mű illusztris szerzője igaz örömmel fogja iskolalátogatásainak során tapasztalni eszméinek elterjedését, megvalósulását.

Igy fog megvalósulni az ő erős hite a kultúrában, annak áldásthozó, átalakító, nemesítő erejében.

Jablonkay Géza.

A tanítói pálya nem brilláns.

Mikor az országgyűlés a költségvetést tárgyalja, sok mindenféle megjegyzést hallunk, melyeknek egynémelyike gondolkodóba ejti az embert. Nem szándékozom a közoktatási költségvetés során elhangzottakat egész terjedelmükben megbeszélni, — majd arra is sor kerül minden bizonnyal, — csupán Návay Lajos képviselő úr beszédjében fordul elő egy pár megjegyzés, melyeket ezen a helyen már most, még elég melegében fel kell említenünk és hozzá kell fűznünk helyreigazító megjegyzésünket. Návay Lajos *a tanító hivatását nagyon fontosnak tartja s a tanító pályáját az állam életében majdnem a legfontosabb pályának tekinti s ez az oka, hogy a tanítóval szemben igényei nagyok. Megjegyzi tovább, hogy a dolog természeténél fogva a tanítói pálya brilláns életpálya soha sem lesz,* mert a tanítónak *nem az anyagi javakban kell keresni s megtalálni működésének a jutalmát.* Ezt a két gondolatmenetet tárgyilagosan vizsgálva arra az eredményre jutunk, hogy ha csakugyan oly értelműek, úgy igazak a felhozottak, mint Návay Lajos állítja, akkor a valóságban a tanítói pálya jól betöltve sohasem lesz. Mert ha a tanítóipálya az anyagiakban a rajta levőknek csak állati életet nyújt, (Somogyi szerint: lakjanak jól!) úgy Návay Lajos hasztalan támaszt nagy igényeket a tanítóval szemben, *mert azok a férfiak, akik Návay Lajos igényeit kielégítenék, más pályára léptek.* Úgy okoskodni tehát, mint Návay Lajos beszédéből következtetve, — ő okoskodik — egy politikusnak egyáltalában nem szabad.

Különösen nem szabad akkor, ha az a politikus a megoldásnak a helyes módját, — az ő gondolkozása szerint legalább helyeset — nem bocsájtozza egyuttal a nyilvánosság elé. Mert ha Návay Lajos azt mondja: „Térjünk vissza a régi szerzetes iskolához. A szerzetesek szegénységi fogadalmat tesznek, az élet örömeiről lemondanak, — ők oktassák gyermekeinket, mert az ő anyagi igényeiket ki tudjuk elégíteni.“

Ugy ezt értjük! De azt mondani: Én igen nagy igényeket támasztok a tanítóval szemben, de mindannak ellenére a tanítói pályát anyagiilag véve rossz pályának hagyom meg, — ez érthetetlen s következményeiben veszedelmes. Veszedelmes azért, mert

elriasztja az ifjakat, de különösen a szülőket a tanítói pályától s mert az elriasztás magas hegyről történik, nagyon sokan észreveszik s ezek épen a legjobbak.

Mi, ezen lapok hasábjai egyáltalában, nagyon távol vagyunk attól, hogy valakiben elérhetetlen vágyakat ébresszünk. Mi is tudjuk azt, hogy a *tanítói pályán* manapság *anyagi babérokat hasztalan keres valaki*, — de igenis, *minden erővel oda törekszünk, hogy a pálya ne csak tisztességes megélhetést, de egy művelt család tisztességes ellátását is minden irányban lehetővé tegye*. S teljes lelki megnyugvással mondhatjuk, hogy miniszterünk is törekszik erre minden lehető módon, tettekkal, nem szóbeszéddel.

Még egy megjegyzését Návay Lajos képviselő úrnak nem hagyhatjuk válasz nélkül. Azt állította beszédében, hogy *a képzőből nem a nép igazi tanítója kerül ki, hanem nagyigényű európai kultur ember*, akinek „dendiskedése“ visszatetsző. Ne nehezteljen ránk az igen tisztelt képviselő úr, de teljes tévedésben van. *Bár csak az igazi, európai kultur ember kerülne ki a képzőből, mert az nem dendiskedik, hanem a nép igazi barátja!* Az a baj, hogy nem igazi művelt ember kerülhet ki a mai képzőből. Ezért hangoztatja a tanítóság úton- útfélen a képzés színvonalának emelését. Nem az tesz jó szolgálatot a népnevelés ügyének, aki úgy állítja oda a tanítói pályát, mint amelyen csak épen szűkösen meg lehet élni, hanem az, aki minden erejével, legjobb tehetségével arra törekszik, hogy e pályát a jók legjava foglalja el. Ha valahol, ezen a pályán kell megválogatni az embereket. De kikből válogassunk, ha akarva — nem akarva, — sokat elijesztünk innen! ? R.

„A b e t ű ö l !“

Irta: Jablonkay Géza.

Kissé megkésve, de aztán annál nagyobb érdeklődéssel olvastam a Népn. Lapja ezidei 19. számában megjelent, fent idézett című közleményt. Általános értelmű címe után ítélve ugyanis azt gondoltam, hogy valami oly reformeszme kifejtését találok benne, amely iskolai tanításunkat a *holt betű* bilincseiből kívánja végleg megszabadítani. Legnagyobb esodálkozásomra azonban a cikk írója épen ellenkezőleg olyan bilincseket akar reá visszarakni, amelyeket — hála Istennek — egyszer már levettek róla.

Cikkíró kartársunk ugyanis — jobb ügyhöz méltó buzgalommal — tanításügyi reformmozgalmunk egyik legértékesebb vívmányát, a természettudományi tárgyak tanításában érvényre jutó *biológiai irányt* teszi bírálása tárgyává. Kritikai méltatásának eredménye az, hogy a természetrajz tanítását erre „*alapozni*“ nem is lehet, mert a biológiai elv „nem természettörvényen alapszik, hanem esetlegességen.“ Ez állításának igazolására azt a fantasztikus mesét találja ki, hogy „ugyanaz a méh, melyet mi a szorgalom mintaképének állítunk az emberek elé, ha a *forró földövnék örökös virágokkal teli* vidékére kerül, a mézgyűjtést egyszerűen abban hagyja.“

Ez a mese, amilyen szépen hangzik, annyira naív. A *mi méhünknek* „az örökös virágokkal teli forró földön” hire-hamva sincsen. Ellenben vannak — amint nálunk is vannak — mézet nem gyűjtő méh fajok. De tegyük föl, hogy a *mi méhünk* csakugyan eljutna az örökös virágokkal teli forró vidékekre, — amit esetlegességnek talán elfogadunk — s csakugyan abbahagyná a mézgyűjtést. E tény azonban már nem esetlegesség volna, hanem *természet-törvény*, még pedig a legáltalánosabb érvényűek egyike, amely így hangzik: „*az életkörülmények megváltozása, mindig az életmódnak s vele együtt legtöbbször a szervezetnek megváltozásával jár.*” amint az igen t. cikkirő urnak is alig lenne kedve pl. Grönland partjain lenge nyári öltözetben sétálgatni, valamint háziaszszonyaink is aligha vesződnének befőtt gyümölcs készítésével, ha télvíz idején friss gyümölcsöt szüretelhetnének.

Nem sokkal szerencsésebb a farkas és róka elterjedtségére vonatkozó megjegyzése sem. Igaz ugyan, hogy van *nádi farkas* is, csak hogy ez nem egyéb, mint az erdőben élő törzsalaknak a megváltozott életkörülményekhez alkalmazkodott változata. (Itt persze megint a biológiába ütközünk). Különben pedig az Alföldön, időnként nagyobb számmal mutakozó farkascordák a környező hegyvidékek erdőségeiből vadászkirándulásra járó farkasokból verődnek össze. Hasonlóképen erdei állat a róka is, amely még az alföldön is a fás, csalitos helyeket szereti.

Lássuk most fejtegetéseinek leginkább panaszos részét, a szőlő biológiai alapon való tárgyalásának bírálását Bizony-bizony abban a tekintetben egyedül helyes csak az lehet, ha a szőlővel együtt ellenségeit, elsősorban a filloxerát is megismertetjük, ha mindjárt rovar is! Hiszen az 5. osztály anyaga több helyen is oly kimerítően ismerteti a rovarokat, hogy a filloxera ismertetése itt semmi nehézséget sem okozhat, amint hogy nem okozhat nehézséget a peronoszpóra ismertetése sem, mert ez meg *gomba*, amelynek említések elég hivatkozni a gyermek előtt már nem ismeretlen penészgombára. Viszont nem értem, miért akarja az általa felsorolt szénkéng, rézgalic, rézvitriol stb. ismertetését adabsurdum vinni, mikor azt sem a Tanyterv, sem a tankönyv, sem maga az ismertetendő anyag nem kívánja.

Bizonyára a számtani alapműveletek ismertetése alkalmával sem fognak tanítványaink előtt felsőbb mathézisről, szám-elméletekről beszélni, valamint a fizikában vagy vegytanban a testek anyagáról szólva nem fog az anyagelmélet fejtegetésébe bocsátkozni. A biológiai módszer előnye épen az, hogy az életnek tanít, úgy állítja a tüneményeket a gyermekek elé, amint azok a természetben jelentkeznek. A szőlő és peronoszpóra, valamint a filloxera együtt jelentkeznek a természetben, és ha a cikkirő ur által óhajtott kategóriákat fogadjuk is el, akkor is meg kell mondani a szőlő tanításakor, hogy azon filloxera és peronoszpóra él, valamint a filloxera tanításakor azt, hogy a szőlőn él. A biológiai módszer szerint mindezt együtt tanulja. De van ennek a módszernek pszichológiai megokolása is! Az egyidőben tudatba jutó képzetek

jobban együttmaradnak, mint a külön bejutó, de később, valami logikai művelet által egyesített képzetek. Ha a gyermek a szőlőt a filloxerával és peronoszpórával együtt tanulja, akkor ezek a képzetek mindig egy komplexumot alkotnak tudatában, s ha szőlőt lát, vagy arról beszélni kell, a filloxera és peronoszpóra képzelete is rögtön társul. Míg ha a filloxerát az *állattanban*, a rovarok osztályának, levéltetvek családjának, félfedeles szárnyúak csoportjában tanulja, innen bajosan tudja átvinni azt a szőlőre, amelyet a *növénytanban*, a cserjés növények csoportjában tanult, még akkor sem, ha a filloxerát a szőlő barátjaként és csak a gazda ellenségeként mutatja is be. (Gondolom ezért van a kérdőjel az „ellenségei” szó után.)

Az erjedés ismertetését a fizikában is tanulják, gondolom éppen ősszel, a szőlővel egyidőben. Tehát természettani órát fordít ennek ismertetésére és akkor marad idő egyébre.

Az egész cikk azt az impressziót kelti bennem, hogy cikkíró úr sajnálja az állattani tanítás régi rendjét, amelynél a gyermekek az egyedeket rendekbe csoportosítván, az egyes rendek sajátosságait megismervén, azokat osztályozhatták.

De az életnek nincs szüksége osztályozásokra. A természetben nem élnek külön a farkasok, külön a medvék, külön csoportban az emlősök, ismét külön csoportban a madarak, hanem mindezek együtt élnek a növényekkel és az emberrel kölcsönösen falva, táplálva, segítve egymást, egy hatalmas természettörvény erejénél fogva, míg a t. cikkíró úr által kedvelt kategóriákat az emberi osztályozó elme találta ki és rakta skatulyákba. Igaz, hogy ez a skatulyákba raktározó rendszer talán kényelmesebb — a tanítóra nézve — de megtanulni nehéz a gyermeknek, s a „szabályos gondolkozást” egy cseppet sem mozdítja elő jobban, mint az „új módszer” amely emlős állatot, madarat, hüllőt, rovar, stb., sőt, gyakran növényt is életérdekeik kölcsönössége alapján, együttesen mutat be, s ami fő, *életközösségük fő elveit is kifejti*. Ez is előmozdítja a logikus gondolkozást. Mindkét módszert lehet úgy kezelni, hogy a gyermeket logikus gondolkozásra szoktassa, csak hogy míg a régi gépies, addig az „új módszerben” *élet* van. A régiben külső formákon alapuló elvont kategóriákat tanult, tehát *betűt*, míg az új szerint az életviszonyok adta rendet, természet-törvényt, tehát nem betűt, hanem életet.

Egy tanulságos előadás.

Irta: Albrecht István.

A Magyar Társadalomtudományi Egyesület dec. 3-án az Újvárosháza közgyűlési termében előadást rendezett, melyen az előadó Tábory Kornél ismert hirlapíró volt, ki a *Ponyvairóadalom társadalmi hatásai* címen tartott előadást. Ez a kérdés bennünket, tanítókat legközelebbül érint, tudván azt, hogy éppen az ifjuság az, melyre a legkárosabb hatással van a ponyvairóadalom és annak szennyes termékei.

Általánosan tudott dolog, hogy a tudomány, a művészet, az ipar és technika terén a haladás az irodalomnak, a könyvnek is érdeme. Ez a forrása mindazon javaknak, melyek műveltté, nagygyá, gazdaggá, hatalmassá teszik a nemzetet, — ha a tiszta erkölcsök, a becsületes polgári élethez szükséges ismeretek forrása. Tábori Kornél előadása egyrésztől megerősített bennünket e meggyőződésünkben, másrésztől egy végtelenül elszomorító képet rajzol elénk, arra az esetre, ha e forrás nem a tiszta erkölcsök és érzések szülője és táplálója. Megrendítő a perspektíva, mely szemünk előtt feltárul. Hova jutott már és juthat még egyszerű, régi jó szokásaiból és erkölceiből kiforgatott népünk. Remegve kell gondolnunk gyermekeinkre, kik minden pillanatban áldozatai lehetnek e szenny-irodalom úton-útfélen található kiadványainak, melyek közül egyetlen egynek elolvasása elég arra, hogy az erkölcstelenség, a bűn fertőjébe vezesse őket. Száz és ezer megtörtént eset bizonyítja ezt.

Az irodalom e borzasztó elfajulása annál érezhetőbb, mert nincs a közéletben erkölcsi alapokon nyugvó oly intézmény, mely mintegy maga köré gyűjtené a társadalmat és megóvná. Az egyház elveszítette azt a nagy befolyását, mely a szellemi lelki élet megfertőzését éppen e szennyirodalom ellen biztosította. A család nem őrö az erkölcsöknek, az iskola egyedül képtelen erre a munkára, így az erkölcstelenség termékeny talajra talál.

Térjünk át az előadásra.

Gaál Jenő elnök megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy itt egy nagy társadalmi betegséggel állunk szemben, mely szinte lázas sebességgel terjed, megfertőzve erkölcsünket, rothasztja különösen az ifju lelkét. A világ minden országában található e betegség, de a leggyorsabban Magyarországon terjed, aminek oka a csudálatos nemtörődömség. Anglia valóságos kereszties háborút hirdetett ellene, megakarja tisztítani közéletét a pornográfia erkölcstelen termékeitől, melyek alapján veszélyeztetik a nemzetek életét.

Tábori Kornél előadásának bevezető részében megállapítja azt, hogy Magyarország serdülő ifjúsága, az irodalom elfajulása, a pornográfia elterjedése, a bűnügyi irodalom, az izgató kalandos detektív történetek, erkölcstelen könyvek olvasásától lelki mérgezésbe esett. A legutóbbi évek alatt borzasztóan felszökött a kis gonosztevők, a fiatal prostituáltak száma, napi esemény: a legkalandosabb büntettek elkövetése, s csak nyitott szemmel kell nézni, előttünk a szörnnyü lelki pusztítás. Mindeme jelenségek fellépése egybeesik a szennyirodalom térfoglalásával, s ennek tudata kell, hogy cselekvésre szólítsa fel a társadalmi erőket.

Hogy kik olvasnak ocsmány levegőjü, pornografikus irodalmi, bűnügyi és detektív historiákat, azt megtudhatjuk, ha a trafikok-, antikváriumokban 1—2 órát naponként eltöltünk. 14—15 éves fiú- és leánygyermekek minden píruulás nélkül kérik a pornográfia legpiszkosabb termékeit, pl. Nagy Irma c. művet, a legátkozottabb könyvet, mely valaha a könyvpiacra megjelent, pikáns, perverz füzeteket, a bűnügyi irodalom termékeit vásárolják. Szomorú — de

biztos eredménye ennek, hogy ugyanezt a fiatalságot a rendőrség és bíróságok szobáiban láthatjuk viszont. Előadó felsorolja itt a ponyvairodalom egy sereg kiadványát, melyek a legborzasztóbb erkölcs-telenségek terjesztői. Már címük is alig bírja a nyomdafestéket, fantasztikus, utáto képeik pedig a legundokabb jeleneteket illusztrálják. S ezt a fogékony lelkületű ifjuság minden harmadik kirakatban feltalálja! A legszomorubb a dologban az, hogy ezek a művek, idegen nyelvekre átültetve örökre szégyen foltjai a kipellengérezett magyar közéletnek.

Megállapítja, hogy a ponyvairodalom három irányban fejt ki működést: a detektív-történetek közlése, a bűnügyi és pornografikus irodalom fejlesztése által. Valósággal üldözik az ifjuságot ezekkel a kiadványokkal. Felemlit egy gim. isk. szolgát, ki egy ilyen kiadónak szerződötett árusítója volt. E szenyirodalom hatása is a közéletben ennek megfelelően mutatkozik. Tíz év óta figyeli a bűneseteket, tapasztalta, hogy a legtöbb: utánása a detektív történeteknek, a régebbi bűneseteknek, megisméllődése a pornografikus irodalmi erkölcstelen cselekményeknek. Magával ragadja az ifjuságot. A legtöbb esetben a gonosztevő beismerése nélkül is belátható, hogy a bűnös Nagy Irma, Nick Carter tanítványa. Beismerés is igen gyakori, sőt a testben, lélekben beteg, ifjú bűnös büszkén vallja, hogy olvasmányaiból ideált választott magának, akit követni akar.

A napilapok rovatai állandón közölnek bűnügyi eseteket, felettük a közönség napirendre tér s nem keresi okait. Ha ezt tenné, akkor be kellene látnia, hogy ezeknek óriás percentje egyszerű eltanulása egy hasonló talán kisebb, talán nagyobb büntetnek, melyeket az irodalom közvetít. Ismert dolog az is, hogy előkelőbb házaknál is kiváló előszeretettel beszélnek a tolvajnyelvet, nevetve csinálják a jassz mozdulatait. Egyébként is a beszédmodor sok családban megdöbentően aljas. Ez is a ponyvairodalom olvasásának eredménye.

A legszerencsétlenebb az ifjuság, melynek fogékony lelke mohón szívja magába e szennyirodalom történeteit, örült szenvedéllyel olvassa s alkalomadtán maga is megcsinálja. Említett esetet, midőn néhány ifjú bűnös a Népszínház tetején — úgy látszik egyéb hely hiányán — hosszú időn át éféle könyveket tanulmányozott. A fiúk és leányok egyaránt: testileg, lelkileg betegek és romlottak voltak. Bizonyos úrileány esetéről is szólt, ki elhagyta gazdag vidéki szüleit, két napon át úszott a fertő szennyes örméiben, — a kiábránduláskor, mert visszatérés nem volt, — öngyilkos lett. Az okot kétségheesve kereső apa feleletet kapott a leány holmija közé rejtett — Nagy Irmától. Más esetben a szülő, apa vagy anya lett öngyilkos fájdalomában, inkább a halált választotta, mint elsúlyedtt gyermekét visszafogadja, vagy szégyenletes életét továbbra is lássa.

Nem sorolhatunk fel több példát, terünk nem engedi. Igazán pedig csak ezekből győződhetne meg a közönség kézzelfoghatóan a ponyvairodalom szörnyű hatásáról. Az előadást éppen ezért száz-

ezeknek kellett volna hallani, hogy mindnyájan esküdt ellenségei legyenek az irodalom ez undok, piszkos, fájának, mely üzletszerű működésével gyermekeink egyenes megölésére törekszük.

Teljesen hasonló működést fejtenek ki az apró színházak, mozik, sőt a nagy kőszínházak sok darabja szintén e cél szolgálatába szegődött.

Az ellene való védekezés módjait a következőkben foglalja össze: Trafikokban, tőzsdékben, antikváriumokban, egyéb könyvkereskedésekben sem ablakba tenni, sem árulni ne legyen szabad addig sem, míg a sajtótörvény kellő megváltoztatása által a ki nyomtatásuk is megakadályoztatik.

Az aktuális tárgyú érdekes előadást a közönség nagy figyelemmel hallgatta, s végével szíves óvációkban részesítette az előadót.

Az előadást vita követte. Az első felszólaló: Kerékgyártó Elek, a közönség, különösen a hivatott nevelők nemtörődömsége miatt panaszkodott, helytelenítette a mai leánynevelést, hangsúlyozta, hogy álljuk útját az ifjúság olvasási lázának, tartsuk őket magunk körül. A következő felszólaló Stern Ábrahám az iskola és család együttes működését sürgette, kívánja, hogy nagyszámú ifjúsági könyvtárak állittassanak fel. Sürgette egy „gyermek liga” szervezését, mely felölelje az egész ifjúságot és bizonyos erkölcsi követelményeket állítson a gyermekek elé.

Nagy hatása volt a Társad tud. Társaság egyik derék s tudós tagjának: Farkas Pál felszólalásának, ki megállapította azt, hogy a sajtó nem mint pusztá tény közli az eseményeket, hanem a bűnöst egyenesen glorifikálja, ki egy magasabb erkölcs szempontjából nem is bűnös, nem is gonosztevő. És e magasabb erkölcsnek meg a modernségnek nevében mindent bevisznek a sajtóba, onnét az emberek lelkébe, s azt, ki ezeket megveti, a haladás nevében reakciónak, félműveltnak tartják. Ezt a felfogást meg kell dönteni, ez az első kötelesség.

Felszólalt végül Gieszevin S. orsz. gy. képviselő is, aki kifejtette, hogy amilyen a közönség izlése, olyan a sajtó, mely egyszerűen erre épít. A közéletet, a közizlést kell elsősorban nevelni, finomítani, hogy egyenesen megutálja ezeket a műveket és bojkottálja szerzőit és kiadóit egyaránt. Kívánja a tisztességes művek kiadóinak szervezkedését, s egy hatalmas társadalmi akció megindítását, a szülők, tanárok, nevelők fokozottab érdeklődését. Ekkor bekövetkezik majd a törvényhozás közbelépésének is ideje, hogy a megnyilatkozó közvéleménynek és közérzületnek megfelelő törvényes intézkedéseket tegte.

Végül elnök meleg szavakban köszönetét fejezi ki az előadónak s jelzi, hogy a *M. Társd. tud. Egy.* minden erejével harcba száll ez irányzattal szemben és a gyűlést bezárja.

A protekció.

Meghánytam-vetettem magamban azt a kérdést: miképpen juttassam a protektorokhoz szóló ezen soraimat a megfelelő címre? Hát az látszott szándokom kivitelére a legbiztosabb útnak-módnak, mely szerint megkérem az igen t. szerkesztő uramat, húzasson erről az írásomról külön lenyomatot a nyomdában. Jól van, de hány példány kellene? Ez se valami nagyon nehéz, hogy kiszámítsa az ember. Vegyük kerületenkint. Az I. kerületben számítok minden házra 3 protektort, a II.-ban minden házra: 2-öt, a III.-ban 1-et, a IV.-ben minden házra 6-ot, az V. kerületben minden házra 12-öt, a VI. és VII. ker. minden házra 5-öt, a VIII. és IX. ker. minden házra 3—3 és a X. kerületben minden házra 2-öt. A házak számát megadja a statisztikai hivatal. Csakhogy — és itt a dolog bunkós vége — a vidéken is vannak ám protektorok, akiknek hosszú kezük, bármily távolságra lakjanak különben a székesfővárostól, elér idáig. Hát akkor mit csináljunk kedves Szerkesztő uram? Tudja kérem, hogyan fejtük meg? Én először sorba vetem írásomat, mondókámat a tisztelt protektor uraknak elmondom, mire aztán a végére érünk, majd csak kifundáljuk ketten, miféle szerrel küldjük meg azoknak, akiket illet.

Kijelentem, hogy én a protekciónak feltétlen híve vagyok. Uram, Istenem! hová jutna egy szerény, de jóra való ember protekció nélkül? Protekció volt azon naptól kezdve, hogy a teremtő Isten ezt a világot megalkotta. Avagy nem jutott-e Ádám protekciós helyre, az Éden kertjébe? És ha az az ármányos kígyó — a csúf féreg — nem mászik be valahogy a kerítés kis kapuja alján a kertbe, még most is ott andaloghatna lelkünk a földnek önerejéből termett különbnél-különb, jobbnál-jobb, kellemesnél-kellemesebb gyümölcsfák gyönyörűségén. Hogy Noé ki nem pusztult, csak a protekciónak köszönhette. Megadatott neki bárkában úsznia, míg körülötte hullottak a protekciót nélkülözők százezrei. De ne beszéljünk az őskorról, akkor még szükséges volt a mintaember, máskülönben minden 10 esztendőben — nem éppen 40 napig tartó — vízözönt hullajthatott volna az Ur a magasságból. Győrünk csak a magas létra alsóbb fokaira. Ott áll II. Sylvester római pápa előtt a lengyel küldöttség, és a pápa velük szemben a magyar küldöttséget protegálja; protekcióval jutott István magyar fejedelem, királyi szent koronához. Hát aztán később, hogy protegálta az egész magyar nemzet László herceget, hogy az ő fejét ékesítse Szent István koronája!

De hogy nagyon sokat ne mondjak, csak azt akarom kérdezni: hát Mózes, Romulus, Cirus stb. nem voltak-e mindnyájan, mint gyerekek protekciós gyerekek? Ott vesztetett volna szegény Mózes a gyékényládikában, ha Fáraó király leánya nem veszi protekciójába. Romulust egy farkasünő protezsálta stb. s mindezekből látni való, hogy bárhol lapozgatunk, akár a Szentírásban, akár nemzetünk történetében, akár pedig a világtörténelemben: a protekció kitörülhetetlen betűkkel írta be áldásos működését.

Ezek után pedig megokoltnak fogja találni mindenki, ha még egyszer és nyomatékkal mondom, hogy igenis olyan szüksége van a világnak protekcióra, mint a mindennapi kenyérre, és én dicsőítve magasztalom a protekciót. Igenis kérem, hitem, az én szent meggyőződésem, hogy a protekciónak ki kell emelnie a gyékényládkába szorult nagy tehetségű emkereket és oda kell állítania, ahol istenadta tehetségének szárnyait kibonthatja. Amint a Szent Bernát-hegyen betanított kutyákat küldenek széjjel, hogy a segítségre szoruló embereket akár a hó alól is kaparják ki, úgy kellene a protekciónak ezerszeműnek lennie, hogy meglássa, megtalálja azt, aki rászorul a protekcióra.

Eddig szól írásomnak az első része. Most jön a „de” a második rész.

A Szentírásban is, a nemzeti történetben is, a világtörténetben is mindenütt megvan ez a „de.” „De a kert kellős közepén álló fáról ne egyél ám.” Lévéen pedig, hogy nem hallgata az ur szavára, kikergették az Éden kertjéből.

Igen tisztelt protektor hölgyeim és uraim! méltóztassanak tanulni a multakból és megszívlelni a történelem élő tanúságait és mondják meg szívesen a protegált gyermekeinek: beültettek az Édenkertjébe — *de*. Önök pedig úgy tesznek, hogy beültetik és mikor a kikergetetésre nagyon is rászolgált, tehát az első protekcióra méltatlannak bizonyult, akkor egy második, később egy harmadik adag protekciót is hintenek rája, úgy hogy protekciós gyermekük eszik, eszik a tiltott fáról és nem kergetik ki a kertből. És ilyen protekciós gyermekek az okai, hogy az Ur kertjében gaz és bojtornán üti fel a fejét és a fattyú hajtások minden nemes csirát elfojtanak.

Milyen más ábrázatja lenne közintézményeinknek, ha a protektor azt mondaná protekciós gyermekének:

„Ime, segítettelek tisztességes állásba, becsüld meg, háláld meg avval az én jószágomat, hogy dicsőséged szerzel nevemnek.”

Tudja szerkesztő uram, mi motoszka a fejemben? Mert hogy a protektorok nem így beszélnek, azt kellene hinni az idegen embernek, hogy a protektor hölgyek és urak nem is protekcióból protegálják protekciós gyermeküket, hanem, hogy a protekció csak köpönyeg, mely undok önérdeket takar

Mennyire javíthatnának a protektorok közerkölcsükön, ha egyazon személyt csak egy ízben protegálnának és megértetnék a tiltott fáról evővel, hogy önöknek nem tetszik, hogy önök is rosszalják gonosz cselekedetét és nem segítenek rajta, ha kikergetik az Éden kertjéből.

Protekció kell, *de* protekció legyen!*)

Idáig tart az írásom másik része. Kérem szeretettel szerkesztő uramat gondolt már valamit? Ugy-e bár 300.000 példányban — ez a minimum — kellene lenyomatni ezt az írásomat. Bele kerülne? Jaj, nem is merek rá gondolni — honnan vegyünk mi azt a rengeteg összeget? Tudja mit szerkesztő uram, keressünk hozzá protekciót, aki a költségeket fedezi.

Schön József.

*) Protekció, eredeti jelentése : (protegere) betakarás, oltalmazás.

Tanügyi, társadalmi élet.

A budapesti tanítótestület ünnepe. December 7-én az Ujvárosháza közgyűlési termében tartotta meg a B. T. a népoktatási törvény 40. évfordulójára hirdett ünnepségét, melyen a társadalom és a tanügyi élet kiváló alakjai közül megjelentek: *Apponyi* Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter, *Tóth* János államtitkár, *Hálás* Ferenc min. tan., *Eötvös* Loránd báró, *Fülepp* Kálmán főpolgármester, *Bárczy* István dr. polgármester, *Festetics* Géza gróf és *Melly* Béla tanácsosok, *Mosdóssy* Imre kir. tan. székesfővárosi tanfelügyelő, *Petri* Mór dr. kir. tan. pestmegyei tanfelügyelő, *Ember* János győrmegyei tanfelügyelő, *Weszely* Ödön dr. főreáliskolai igazgató, a szfv. szakfelügyelők élén, a főváros igazgatói, tanítói és tanítónői teljes számban és mások. Az ünnepséget *Moussong* Géza, a testület elnöke nyitotta meg s hatóságos beszédben méltatta a népoktatási törvény üdvös hatását, a társadalomra és iskolára egyaránt. Ezután *Apponyi* Albert gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter emelkedett szólásra és a következő beszédet mondotta:

Tisztelt ünnepi gyülekezet! Ha még az ünnepi szónokot megelőzőleg is szót kérek, erre az a reám nézve szomorú körülmény készítet, hogy néhány perc múlva halaszthatatlan teendők miatt kénytelen leszek e helyről eltávozni. De nem akartam ezt tenni anélkül, hogy igaz örömmel és bensős meghatottsággal kifejezést ne adjak ez ünnepi gyűlés alkalmából. Halhatatlan Eötvös Józsefünknek népiskolai törvénye egészséges alkotás és hogy egészséges alkotás, annak legkésebb bizonyossága az, hogy most is népiskolai tanügyünket azokon az alapokon akarjuk fejleszteni, amelyeket nagynevű alapítója lerakott. Nem új alapvető pilléreket keresünk, hanem az akkor lerakott alapon emelkedő büszke épületet akarjuk csak új szárnyakkal ellátni. Ez a tény megadta a lehetőséget, hogy népoktatásunk nyugodtan fejlődhetik és ez a törvény tette, hogy népoktatásunk a békés munka biztos talaján mozog. Eötvös Józsefnek nemes gondolkodását és meleg szívét ez a törvény juttatja legpregnansabb kifejezésre. A magam részéről legszebb feladatommak tekintem, hogy nagy elődömmel legkevésbé méltatlan utóda legyek. A tanítók pedig, aiktól legközvetlenebbül függ a törvény üdvös hatása, merítsék ebből az ünnepből az eszmék szolgálatának szép lelkesedését. És szolgálják továbbra is ebben az irányban a népnevelés szent ügyét. A fővárosi tanítótestület körében ünnepelem én is ezt az évfordulót, méltóbb és jobb helyen nem is ünnepehettem volna. (Hosszantartó és lelkes éljenzés.)

A miniszter ezután eltávozott az ünnepségről.

Az ünnepi beszédet *Rákos* István mondotta, aki szép szónoki lendülettel méltatta azt a nagy munkásságot, amelyet a magyar tanító és a magyar iskola a nemzeti géniusz szolgálatában kifejtett.

Beszédjének kiemelkedő része ez volt:

Magyar néptanító! Már hivatásod magasztossága is diszt ad nevednek. Növelte e diszt egy nemzet bölcsesége, áldozatkész elismerése. De legszebb diszed az, mellyel hazafias és lelkiismeretes munkásságod ékesíti lelkedet. Akinek lelkén e diszt megfakult, vagy idegen hatások alatt lerongyolódott, aki csak nevének és nem bensőjének hazafias ékességével dolgozik: az üres lelkeket, üres sziveket nevel, pedig e hazának erős, érző és tartalmas szivekre van szüksége.

Magyar néptanító! Hozd el értelmeknek és bensődnek minden értékét, minden kincsét, hozd el és tedd le a magyar szónak, a magyar érzésnek megszentelt oltárára. Menj, öltösz szárnyakat és szállj el mindenhová, ahol eszmék élnek és küzdenek; nézz és láss mindent; szívűd fel lelkedbe mindenütt az igazat, a jót, a szépet; szívűd fel és lelkesedésednek hevével csókold bele azokba a parányi gyermeklelkékbe, akik az igazat, a jót szomjuhozzák — a te ajkaidról! A való élet ugyan e föld rögeihez köt, de lelked az eszmények világából nyerje éltető melegét. Az ember csakis az eszme, az eszmény szárnyain fölemelkedve képes átérezni és átölelni a nagy mindenséget és az örök végtelent.

Menj, magyar néptanító, láss mindent; szűrődjék át lelkedben minden hatás és légy a magyar szó hajlokának igazi, hű papja, lelke, mindene. Ne

feledd, hogy könnyebb nagy jelszavak hatása alatt az iskola falai közül kiemelkedni, azokat túlszárnyalni, mint a fehérre meszelt négy fal világát méltóképpen betölteni.

Ne földöntuli, csodás lény légy te, magyar néptanító. Olyan légy, amilyen a kor, melynek szülöttje vagy, telve annak bűneivel és erényeivel. De a böles önismeret révén juss el gyöngéidnek és erényeidnek igaz megismeréséhez. És ha abba a templomba lépsz, melyben te egy nemzet jövő boldogulásának vagy leghívatottabb munkása: légy erős tudatában gyöngéidnek s mielőtt átléped a megszentelt küszöböt, vedd le magadról a hétköznapiaságnak minden dísztelenségét és ihlett lélekkel fogj a nagy munkához. (Éljenzés, taps.)

Móra István gyönyörű költeményét a *Proféciát*, *Bakó* László, a Nemzeti Színház tagja szavalta el, olyan hatással, hogy a taps alig akart szünni. (*Móra* István költeményét lapunk újról számában fogjuk hozni.) Az éneket a Német-utcai polgáriiskola dalköre szolgáltatta, *Erődi* Ernő karnagy, polg. isk. tanár vezetése mellett. Ilyen énekszámokat, ilyen precíz, szinte bámulatot keltő előadásban azonban nem minden ünnepi publikum élvezhet. *Erődi* talán az egyetlen énektanár Magyarországon, aki évről-évre akkora sikerekre hivatkozhatik. Hallottuk őt már nagyszabású hangversenyen, ahol elragadta a legkényesebb műértő közönséget; láttuk körutazáson, ahol a diadalai és sikerei még folyton friss emlékezetben élnek. Büszkékké voltunk erre az elragadó, szépséges ének-számokra.

Az ünnepi közgyűlés ezután egyhangú lelkesedéssel *Apponyi* Albert grófort, *Eötvös* Lóránd bárót és *Bárczy* István dr. polgármestert a testület tiszteletbeli tagjaivá választotta. A gyűlés végén *Bárczy* István dr. polgármester megköszönte tiszteletbeli taggá való megválasztását. Nem hiszi, hogy érdeme van erre, ha csak nem az, hogy a kultúrát mindig nagyra és sokra becsülte. De nem is ezért szólalt fel, hanem azért, hogy a főváros is letegye hálás koszorúját *Eötvös* József szobrára, aki a népoktatási törvénynek nagy megalkotója s így a községi iskola megteremtője is. Neki köszönhető, hogy a főváros községi iskolákat állíthatott fel és hogy megmagyarosodhatott. *Eötvös* József szobra — mondotta — nem annyira a Dunaparton van, mint inkább valamennyiünk szívében. Utána *Eötvös* Lóránd báró mondott ugyancsak köszönetet tiszteletbeli taggá való megválasztásáért. Ő ebből az ünnepből azt viszi haza, amit az egyik szónok mondott, hogy könnyebb az iskola négy fala közül megszabadulni, mint ezt a négy falat méltóképpen betölteni. Az énekar éneke zárta be a szép ünnepet.

Uj alapítvány tanítók részére. *Gelléri Szabó* János, mint a lapokban olvassuk: végrendeletében 400.000 koronát hagyományozott, „mint országos alapítványt a kormány intézkedése alá népnevelő és közművelődési célokra érdemes tanítók és tanulók jutalmazására.”

A tanítók és a hármasszavazati. A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének választmánya *Baló* József dr. elnöklésével ülést tartott. *Mészáros* Jenő főtitkári jelentése után a választmány, bár meg van győződve, hogy a választási törvényjavaslat a tanítók hármasszavazati jogát biztosítja, elhatározta, hogy *Andrassy* Gyula gróf belügyminisztert főiratban kéri, hogy a tanítók hármasszavazati joga a megalkotandó törvényben világosan és határozottan fejeztessék ki. — Ebből is világosan kitűnik, hogy milyen helyes úton jártunk amikor ebben az ügyben mi szólaltunk föl először. Csodálatos az a nyugodtság, amely e fontos kérdés tisztázása körül: betölthi a tanítói egyesületek vezetőinek keblét. Ismételjük: nekünk nem kell rendelet, hanem törvény. A rendeletet minden belügyminiszter úgy fogja változtatni, módosítani, ahogy neki jól esik, vagy ahogy a politikában majd viselkednek a tanítók. Ha jól pariroznak, lesz három szavazat, ha mernek renitenskedni, lesz kettő. És ezt a sorsot meg fogjuk érdemelni.

Az ingyenes oktatásról szóló törvény. 1908. december 5-én jelent meg az 1908-ik évi Országos Törvénytar (Corpus Juris) 15. száma a következő tartalommal: *ALVI 1. cikk. Az elemi népiskolai oktatás ingyenességéről.*

Nyomatott Neuwald Illés utódai könyvnyomdájában Bpest, VIII. Üllői-ut 84.